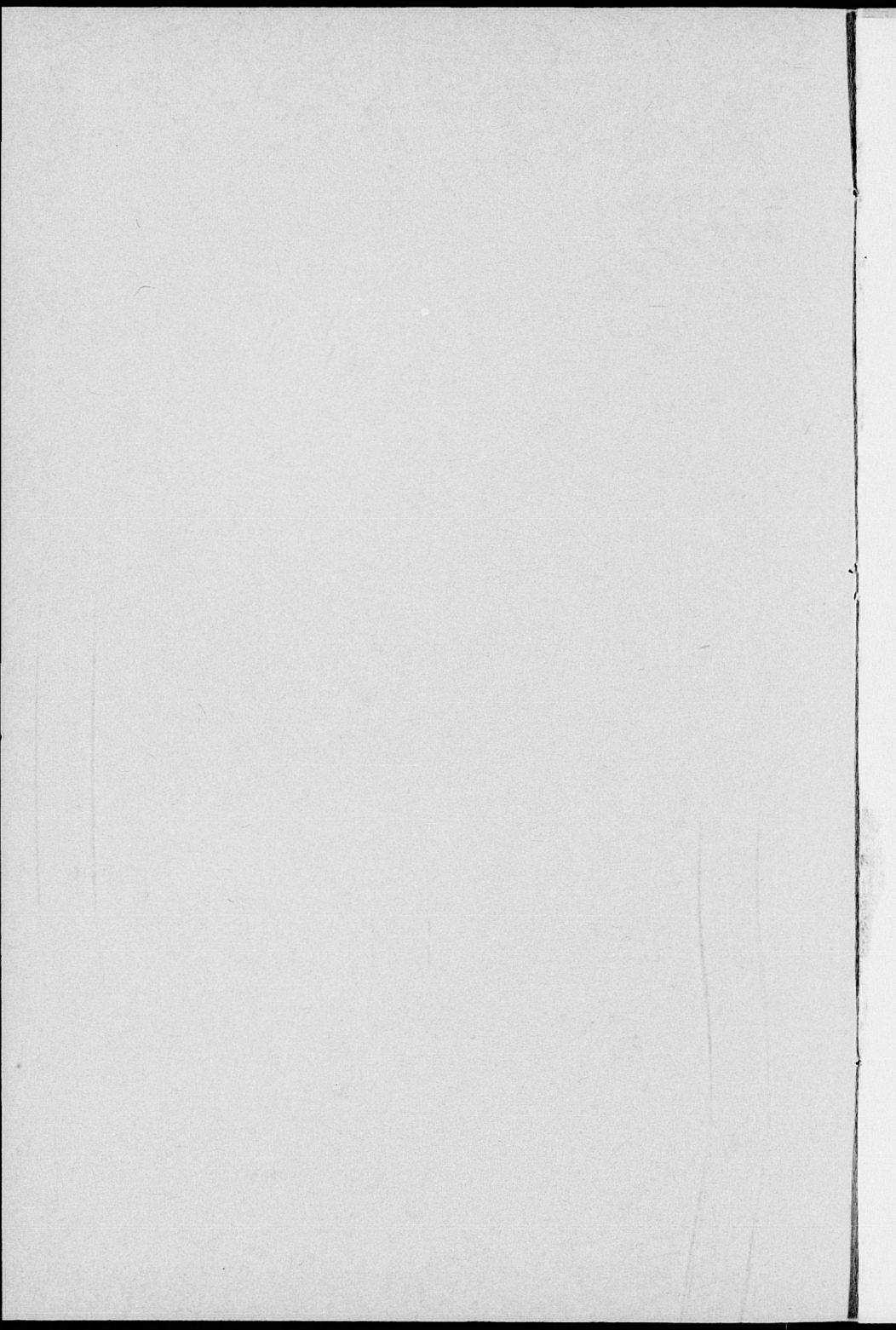

NAP 22 A 83

EENIGE MEDEDEELINGEN

AANGAANDE

HET ONTSTAAN EN DE GESCHIEDENIS

DER

PROV. FRIESCHE VEREENIGING

VAN

Vrienden der Waarheid.

DOOR

D^s. JOH^s. KRULL,

bij zijne aftreding als Secr.-Pen.

GEDRUKT BIJ J. CAMPEN TE SNEEK.

66

NA 22 A 83

3
II
2
K
9

EENIGE MEDEDEELINGEN

AANGAANDE

HET ONTSTAAN EN DE GESCHIEDENIS

DER

PROV. FRIESCHE VEREENIGING

VAN

Vrienden der Waarheid.

DOOR

D^s. JOH^s. KRULL,

bij zijne aftreding als Secr.-Pen.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2942 450 8

BIBLIOTHEEK
NED. HERV. KERK

al. s.

22 A 83

GEDRUKT BIJ J. CAMPEN TE SNEEK.

Toen op de algemeene vergadering van de Prov. Friesche Vereeniging van Vrienden der Waarheid, in Juli dezes jaars, Ds. Johs. Krull zijn ambt van secretaris-penningmeester neerlegde, deed hij eenige mededeelingen omtrent het ontstaan en de geschiedenis der Vereeniging.

Algemeen werd de wensch gewit om deze mededeelingen van hem, die zoo vele jaren de ziel der Vereeniging geweest was, zoo ruim mogelijk te verspreiden.

Het bestuur heeft gemeend, aan dit verlangen te moeten voldoen, en biedt thans nevensgaande regelen aan.

Moge de vrucht zijn, dat menigeen gedrongen worde de Vereeniging te steunen en zij, onder des HEEREN zegen, tot heil der NED. HERVORMDE Kerk krachtig blijve voortarbeiden.

Namens het bestuur der Prov. Friesche
Vereeniging van Vrienden der Waarheid,

Ds. N. M. DE LIGT,

RHENEN, Dec. '94.

secr.-penn.

Aan uwe uitnoodiging, Leden van het Bestuur, om bij deze gelegenheid eenige mededeelingen te doen aangaande onze Vereeniging, de Vereeniging van Vrienden der Waarheid in Friesland, hare werkzaamheden en lotgevallen gedurende de veertig jaren van haar bestaan, — geef ik gaarne gehoor.

Ik wil u de zaken zóo beknopt mogelijk voor oogen stellen.

De Vereeniging van Vrienden der Waarheid in het leven geroepen door Ds. J. W. FELIX, een man met een hart voor onze Kerk, toen predikant te Heeg, stelde zich, in het algemeen, Kerkherstel op den bodem der Belijdenis voor.

Zij vond al dadelijk grooten bijval en mocht zich weldra in de sympathie van bijna alle Orthodoxen in Friesland verheugen. Velerlei oorzaken, door u licht te bevroeden, werkten daartoe vòór 40 jaar meê. Vooral trok, dat men zich op den bodem der Belijdenis plaatste en Kerkherstel bedoelde.

Bij haar eerste optreden liet de Vereeniging zich nu en dan ook met kerkrechterlijke kwesties in. Men gevoelde en ondervond echter weldra, dat dit der Kerk, weinig baatte, en wijdde zich zòd onwillekeurig meer en ten slotte geheel aan de overige voorgenomen werkzaamheden.

Kerkherstel op den bodem en in den geest der Belijdenis jaagde men na, vooral door twee zaken.

Vooreerst door financieele hulp te verstrekken aan jonge menschen, die lust en aanleg voor de godgeleerde

studiën hadden, en die niet bij machte waren deze studiën geheel te bekostigen.

De tweede groote zaak, waardoor men Kerkherstel, allereerst in Friesland, hoopte tot stand te brengen, bestond hierin: men riep in elke Gemeente zooveel mogelijk de in de waarheid belangstellenden bijeen, constitueerde Vereenigingen, Ressorten geheeten, met een plaatselijk Bestuur aan het hoofd. De Leden dezer Ressorten kwamen zooveel mogelijk het geheele jaar elke week bijeen en behandelden met elkaar of den Catechismus, of de 37 Geloofsartikelen, of een of anderen brief uit het N. T. Een der bekwaamste broeders ging daarbij voor. Er was veel belangstelling in deze plaatselijke Bijeenkomsten, — en God de Heere heeft op dezen arbeid grooten zegen gegeven. In vele Gemeenten is dit het begin van een beteren toestand geworden.

Ik deel nog meê, dat allen, die tot de Vereeniging toetraden, 50 cent contributie betaalden, welke de plaatselijke Penningmeester verzamelde, en op de jaarlijksche algemeene Vergadering te Leeuwarden den algemeenen Penningmeester ter hand stelde. Ik heb dikwijls 600 gulden en meer op de algemeene Vergadering van de verschillende Penningmeesters ontvangen.

Ik noemde zooeven de algemeene Vergadering, gewoonlijk de Groote Vergadering geheeten. Ook van die vergadering deel ik u een en ander mee. Zij was het hoogtepunt van de Vereeniging. Telken jare werd zij in de maand Augustus, na afloop van den hooibouw en in het algemeen van de drukste werkzaamheden, te Leeuwarden gehouden. Het was voor de Friesche orthodoxen een aangename, ja een feestelijke dag. Lang te voren rekende men er op, en was het: gij gaat zeker ook naar de Groote Vergadering.

Dan stroomden honderden uit alle deelen van Friesland naar Leeuwarden.

De zalen van den heer Van der Wielen, hoe groot ook, waren meestal alle bezet.

Overeenkomstig de regeling van het Hoofdbestuur werd er na gebed en gezang eerst een rede gehouden door een broeder, predikant of professor, bij velen bekend en geliefd.

Ik heb menige belangrijke, actueele en voor de Vergadering gepaste rede gehoord. Ik heb daar Ds. Ploos van Amstel, Ds. Rademaker, Prof. Lamers en anderen gehoord.

Na eene pauze van een half uur werd door een anderen broeder dikwijls een allerbelangst verslag gehouden over den toestand van Kerk, Staat en School. Ik herinner mij nog met veel genoegen vele dier verslagen.

Voorts werd er verslag uitgebracht van de werkzaamheden der Ressorten gedurende het verlopen jaar. De rapporten van de plaatselijke secretarissen der Ressorten waren de bron voor den verslaggever. Ik verklaar gaarne, dat zij vaak van veel leven en belangstelling getuigden.

De Secretaris*) ontving in de pauze de contributie van de Penningmeester der Ressorten en de algemeene Penningmeester bracht tegen het einde der Vergadering rapport uit voor de gansche Vergadering van hetgeen door hem in den loop van het verledene jaar uit verschillende bronnen was ontvangen, — en aan verschillende

*) Tot opheldering zij gezegd, dat de Secretaris en de Penningmeester destijds twee personen waren. De Secretaris ontving op de Algemeene Vergadering de contributies van de Ressorten en de Penningmeester in den loop des jaars de collecte, giften enz. Degelden door den Secretaris ontvangen werden aanvankelijk gedeeltelijk anders gebruikt, dan die welke de Penningmeester ontving.

Studenten, Evangelisten soms ook, en voor andere belangrijke zaken was uitgegeven. Hij had dikwijls eene verantwoording over de 3000 gulden. Er werden, toen de Vereeniging op het toppunt van bloei stond, meer dan tien Studenten tegelijk ondersteund.

Vraagt gij, hoe de Secretaris en Penningmeester aan die som kwamen?

Ik antwoord: op dezelfde wijze als nu, er bestond alleen dit verschil: er waren toen veel meer Gemeenteleden lid dan nu, want de contributie bedroeg slechts 50 cent.

Maar, om op de Groote Vergadering terug te komen: de Vergadering kreeg door het zingen van Psalmen en Gezangen een recht stichtelijk karakter. Aan den maaltijd, waaraan velen deelnamen, werd nog menig goed woord gesproken.

Veelal keerde men zeer gesticht huiswaarts, en men vereenigde zich daarna weer tot de wekelijksche bijeenkomsten.

Ik mag hiervoor niet meer tijd gebruiken.

Het Hoofdbestuur werkte voort door het uitgeven van Vliegende Blaadjes, door een jaarlijks uitgegeven Almanak, waarin, behalve voor elken dag een welgekozen bijbeltekst, niets voorkwam, dan wat de Vereeniging en hare werkzaamheden en de Ressorten betrof. Ook werd de hooftrede op de Groote Vergadering uitgesproken daarin vaak opgenomen. Elk lid ontving een present-exemplaar van dezen Almanak, die veelal gretig ter hand genomen, de Leden geheel op de hoogte van de Vereeniging en hare werkzaamheden bracht.

Voor wekelijksche mededeelingen, de Vereeniging be-

treffende, bediende men zich van het Kerkelijk Weekblad, destijds door Dr. G. J. Vos, thans pred. te Amsterdam, uitgegeven, en om de stukken van Ds. J. H. Guldenarm en Ds. J. W. Felix vooral zeer gewild.

Dit blad was ook een uitvloeisel van de Vereeniging en arbeide op allerlei wijze mede aan kerkherstel.

Niet onopgemerkt mag blijven: het optreden van vele rechtzinnige predikanten in de Ressorten tot versterking en bemoediging der broederen en ter bevordering van de kennis der waarheid en van belangstelling in Gods Woord.

De lokalen, ofschoon de predikanten veelal op een dag in de week optraden, waren schier altijd te klein. Men hing aan de lippen van een Ds. Felix, Knap Sr., Ploos van Amstel en anderen.

Zeker is het dat Friesland veel aan onze Vereeniging heeft te danken. In menige Gemeente is zoo de prediking van Gods Woord in den geest onzer Belijdenis hersteld.

Maar ook in andere provinciën heeft de Vereeniging hare werking gedaan. Door het vertrekken van predikanten uit Friesland naar andere deelen des Vaderlands, kreeg de Vereeniging alom bekendheid en vond steeds meer bijval in schier alle Gemeenten. Er werden weldra in alle oorden des lands collecten gehouden en van alle kanten ontving de Penningmeester gelden tot ondersteuning van jongelieden, die predikant wenschten te worden in de Kerk der Vaderen en sympathiseerden met onze beginselen.

Voor al het ondersteunen van jongelieden in de hoop, dat het getal rechtzinnige predikers zóó zou toenemen, — opende veler beurzen. Het practisch optreden van

de Vereeniging in het belang der Ned. Herv. Kerk vond sympathie.

Zoo werkte de Vereeniging met rijken zegen, totdat Dr. A. Kuyper, de pen tegen haar opnam, toen het Hoofdbestuur bezwaar maakte tegen hetgeen hij wilde.

Dr. Kuyper wilde, dat de Vereeniging voortaan geen studenten meer zou ondersteunen, dan die welke aan de Vrije Universiteit studeerden. Wij, Vrienden der Waarheid mochten van de drie Universiteiten geen gebruik meer maken. Toen wij vroegen, hoe de jongelingen, aan de Vrije Universiteit gevormd, in de Herv. Kerk predikant moesten worden, gaf Dr. Rutgers daarop een voor ons onbevredigend antwoord.

Ik maakte op een groote Vergadering te Leeuwarden aan een groot aantal opgekomenen duidelijk, dat wij onze jongelingen niet naar de Vrije Universiteit konden en mochten zenden, zoolang het reglement ons bond aan onze drie Akademiën en Kerkherstel het doel was onzer Vereeniging. Ik sprak uit, dat wij het aan de Leden der Vereeniging verplicht waren om hun geld te gebruiken overeenkomstig het reglement en dat wij het geld, ons toe- vertrouwd, in strijd met de bedoeling der gevers zouden gebruiken, indien wij jongelingen gingen steunen, die niet in de Herv. Kerk zouden kunnen optreden.

Toen dit betoog door mij was uitgesproken, brak er een ware storm los.

Wij vroegen: toon ons aan, hoe wij den weg door u gewild, inslaande, ons kunnen verantwoorden voor de Leden en komen tot het doel der Vereeniging: Kerkherstel vooral door opleiding van predikanten voor onze Kerk.

Het duurde slechts korten tijd, of men drong aan op verandering van het reglement. Sommige Christelijke

onderwijzers, gebiologeerd door Dr. Kuyper, schaarden zich aan diens zijde, — maar het Hoofdbestuur stond pal, en betoogde bij monde van Ds. W. v. d. Bijtel Sr., Ds. de Jong en anderen, dat de Vereeniging aan haar beginsel moest vasthouden en zich dus niet van de Vrije Universiteit kon bedienen.

Op voorstel van één der Broeders werd echter aangenomen, dat men een tweede kas zou openen, waarin zij hunne gaven konden storten, die studenten aan de Vrije Universiteit wilden steunen. Ds. J. Enderle, predikant te Scharnegoutum, werd tot Penningmeester van deze kas benoemd, maar ontving zoo weinig, dat hij slechts een paar maal, meen ik, een student aan de Vrije Universiteit kon helpen.

Ook dit middel bevredigde dus blijkbaar niet. Wij werden met allerlei smaadreuen overgoten. In één oogenblik lag de Vereeniging aan den grond. De Resorten werden opgelost.

Er werd een andere Friesche Vereeniging, Obadja geheeten, opgericht. Velen gingen daartoe over. Men vergaderde ook te Leeuwarden, hield ook Groote Vergadering, doch had geen succes.

Wij ook hielden op den gewonen tijd Groote Vergadering. Maar deze mislukte geheel. Er was bijna geene opkomst.

Dr. Kuyper was toen in zijne volle kracht. Hij sleepte velen mede. Hij werd bewonderd, aangebeden. Hij zou de Kerk hervormen en predikanten aan de Kerk geven, zooals de Universiteiten niet geven konden.

Sommige van de Hoofdbestuurders wilden de Vereeniging ontbinden, andere zeiden: neen, laten wij de zaken aanhouden en op betere tijden wachten.

Het laatste is geschied. Wij hebben de zaken aangehouden, en steunden intusschen nog altijd eenige jongelingen.

Eindelijk, toen de tijden veranderd waren, en men begreep, dat vele van Dr. Kuyper's voorspiegelingen niet verwezenlijkt werden — toen stelde ik het Hoofdbestuur voor weer op te treden, en nu niet alleen door jongelingen aan de Akademie financieel te helpen, maar ook door een Christelijk Tehuis op te richten. Ik ontwikkelde in een breed betoog de noodzakelijkheid van een Chr. Tehuis voor onze Gymnasiasten. Mijn voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen. Een der broeders meende, dat men dit plante Assen moest verwezenlijken.

Hier kan ik eindigen. Gij allen kent den verderen gang der zaken. Alleen nog dit. Ik had gaarne nog een Tehuis opgericht gezien. Ik had de Kerk en het Vaderland gaarne nog meer geholpen. Maar sinds ik vernam, dat dit allerminst bij de Leden van het Bestuur sympathie vond, heb ik er niet meer op willen aandringen.

Ten slotte nog dit. Men vraagt mij, waarom ik als Secretaris-Penningmeester aftreed?

De reden daarvan ligt volstrekt niet in de Vereeniging.

Ik heb, wanneer ik op de Vereeniging en hare geschiedenis, vooral in de eerste en de laatste jaren, zie, alle reden tot tevredenheid en dankbaarheid.

Welke aangename jaren waren voor mij de jaren van 1871—'80. Hoe algemeen de sympathie, hoe veelvuldig de hulp, hoe gezegend de vrucht onzer werkzaamheden! Hoe vele jongelieden mochten wij helpen! Hoevele Ge-

meenten toonden door hare begeerten en werkzaamheden, dat de Ressorren er niet te vergeefs in het leven geroepen waren. Wel was het, ik erken het, na '81 een poos, alsof zij, die tot de Vereeniging behoorden en haar steunden, de rechte broeders niet waren. De ideeën over de Vereeniging waren op eens omgekeerd. Was het vóór '81 een bewijs dat men op den goeden weg was en een betrouwbaar broeder, zoo men lid der Friesche Vereeniging van Vrienden der Waarheid was, na '81 bewees het lidmaatschap in veler oogen precies het tegendeel.

Gelukkig, de laatste jaren waren weer heerlijke. De Vereeniging verrees als uit de asch. Binnen weinige maanden was het Amersfoortsche Tehuis in het leven geroepen. Tot mijne groote verbazing traden ingevolge van mijne briefkaarten en stukken geschreven in sommige Couranten, ongeveer 175 predikanten toe. Sommigen juichten het plan luide toe. Dit getal van 175 overtrof mijne en veler verwachting zeer verre. Ik had mij tot niemand, die bij mij als kweekeling van Ds. J van Dijk bekend stond, gewend, want wij wilden Ds. v. Dijk geen afbreuk doen, en hem niemand onttrekken. Wij wilden naast hem arbeiden.

Er traden tot de Vereeniging toe orthodoxen van allerlei nuance. Aan sympathie ontbrak het dus in geen deele. Ik heb veel stof tot dankbaarheid in dit mijn werk, ik herhaal het: De reden waarom ik thans aftreed, ligt alleen in mij zelven. Liefde tot de Vereeniging is wel de groote drijfveer. Ik geloof dat de Vereeniging weldra schade van mij zou hebben, en dat ik haar in den weg zou staan. Dit nu zou ik tot geen prijs willen. Ik wil liever iets te vroeg aftreden dan een maand te laat. Onze Vereeniging eischt

jonge krachten. Zij heeft behoefte aan een Secretaris-Penningmeester met eigenschappen, die mij weldra mischien geheel zouden ontbreken. Wat jongere krachten kunnen doen is wel nadrukkelijk gebleken sedert op mijn voorstel in 1893 een Commissie is opgetreden, die met energie de financieele krachten der Vereeniging zoekt te versterken.

Wilt mijn aftreden zóó beschouwen.

Ik dank ten slotte u allen voor al de liefde en welwillendheid, welke gij mij steeds bij mijn werk in ruime mate bewezen hebt. Ik beveel de belangen van de Vereeniging met grooten aandrang u allen aan. Het is mij eene aangename gedachte, dat dit eigenlijk niet noodig is. Ik weet, dat er mannen aan het hoofd staan, wien niets te veel is, als het de Vereeniging en hare belangen en werkzaamheden betreft.

Met groot vertrouwen draag ik mijne werkzaamheden aan mijn opvolger over. Hij ondervinde evenveel steun en zegen bij zijn, dikwijls veel zorg, tijd en overleg vereischende werkzaamheden. God zegene hem en u allen; en gebruike u nog lang, ook in deze uwe betrekking, in Zijnen dienst en tot eer van Zijnen Naam, der Kerk en velen jongelingen tot zegen.

De PROV. FRIESCHE VEREENIGING van VRIENDEN DER WAARHEID heeft ten doel:

- 1o. **Ondersteuning van minvermogende jongelieden, die zich voorbereiden tot het ambt van predikant in de Ned. Hervormde Kerk.**
- 2o. **Oprichting en instandhouding van Christelijke Tehuizen voor Gymnasiasten.**

Het Bestuur bestaat uit:

Ds. P. J. ROMIJN, president, *Scharnegoutum*.

Ds. **N. M. de LIGT**, Secr.-Pen., **Rhenen**.

Ds. JOH. KRULL, *Muiden*.

Ds. GERH. NIJHUIS, assessor, *Veenendaal*.

Ds. W. J. IMMINK, *Amersfoort*.

Ds. W. KOELMAN, *Rhenen*.

Ds. J. HOOGENRAAD, *Wageningen*.

. }
. } vacatures.

Tot verkrijging van ondersteuning wende men zich tot den President of den Secr.-Pen. Ds. N. M. DE LIGT te Rhenen. De Secr.-Pen. is gaarne bereid alle inlichtingen te geven omtrent het dubbele doel der Vereeniging. Aan zijn adres moeten alle giften en bijdragen worden toegezonden.

De Vereeniging heeft een *Christelijk Tehuis* te KAMPEN,
directeur: de Heer J. G. BLEEKER.

Thans zijn 21 jongelieden in het Tehuis opgenomen, nl.

1.	G. A. HOEFHAMER	van <i>Elburg,</i>	5e klasse.
2.	A. v. D. KOOI	» <i>Delft,</i>	4e »
3.	A. G. v. WILLEMSWAARD	» <i>Schoonhoven,</i>	4e »
4.	C. STADERMAN	» <i>Baarn,</i>	4e »
5.	H. A. LEENMANS	» <i>Harlingen,</i>	4e »
6.	H. S. WIERSMA	» <i>Rembang,</i>	3e »
7.	C. H. v. FENEMA	» <i>Groningen,</i>	3e »
8.	C. TJEBBES	» <i>Workum,</i>	3e »
9.	T. J. DUETZ	» <i>Utrecht,</i>	3e »
10.	G. v. DORSSSEN	» <i>Elburg,</i>	3e »
11.	G. E. M. IMMINK	» <i>Amersfoort,</i>	2e »
12.	I. I. CREUTZBERG	» <i>Arnhem.</i>	2e »
13.	D. I. LAZONDER	» <i>Schoonhoven,</i>	2e »
14.	C. v. ASENDONK	» <i>Herwijnen,</i>	2e »
15.	F. MÜLLER	» <i>Nunspeet,</i>	2e »
16.	G. v. D. VLUGT	» <i>Koevorden,</i>	2e »
17.	P. ZANDT	» <i>Stedum,</i>	2e »
18.	E. J. v. D. MIJLE	» <i>Groot Ammers,</i>	1e »
19.	A. PH. W. ALTA	» <i>Makkum,</i>	1e »
20.	S. J. WIERSMA,	» <i>Rembang,</i>	1e »
21.	G. G. v. D. PLAS van Wateringen,	aspirantgymnasiast,	

PROSPECTUS op aanvraag te verkrijgen bij den Directeur of den President of Secretaris der Vereeniging.

Voor hen, die de Vereeniging bij testamentaire beschikking willen gedenken, diene de herinnering dat haar naam is :

**DE PROV. FRIESCHE VEREENIGING VAN
VRIENDEN DER WAARHEID.**

erkend als rechtspersoon bij Koninklijk besluit van 5 Juni 1891 (Staatsbl. no. 23).

BIBLIOTHEEK
NED. HERV. KERK

0154g582

